

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vuoteen 2030 ulottuvien ilmasto- ja energiapolitiikan puitteiden yhteydessä ehdotetun hallintojärjestelmän kehittäminen”

(Euroopan komission pyytämä valmisteleva lausunto)

(2015/C 291/02)

Esittelijä: Richard ADAMS

Toinen esittelijä: Ulla SIRKEINEN

Euroopan komissio päätti 16. tammikuuta 2015 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

”Vuoteen 2030 ulottuvien ilmasto- ja energiapolitiikan puitteiden yhteydessä ehdotetun hallintojärjestelmän kehittäminen”

(valmisteleva lausunto).

Asian valmistelusta vastannut ”Liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 8. huhtikuuta 2015.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 22.–23. huhtikuuta 2015 pitämässään 507. täysistunnossa (huhtikuun 23 päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 152 ääntä puolesta ja 6 vastaan 5:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan puitteet pohjautuvat melkoiseen määrään aiempaa lainsäädäntöä, joka on osittain saatettu puutteellisesti voimaan ja pantu tehottomasti täytäntöön. Energiaunionin toteuttaminen edellyttää kuitenkin vielä uusia säädöksiä ja erityisesti niiden tinkimätöntä täytäntöönpanoa. Vankalla hallintojärjestelmällä on ratkaisevan tärkeä merkitys. Lainsäädäntö on pelkkä alku – hallinto on avaintekijä tulosten aikaansaamiseksi. Poliitiikan toteuttamiseksi tarvitaan kaikkien sidosryhmien sitoutumista, osallistumista, panostusta ja hyvää tahtoa. Tehokkain hallintotapa on sellainen, jossa tavoitteiden määrittämisen- ja toteuttamismenetelmien sopimista pidetään kaikkien sidosryhmien yhteisenä hankkeena. Näin ollen ETSK suosittaa seuraavaa:

- Hallintoprosessiin on yhdistettävä kaikki sidosryhmät käsittävä järjestelmällinen vuoropuhelu, mikäli tarkoituksena on vähentää sääntely- ja politiikkatoimien yhteiskunnallisia esteitä ja tukea kansalaisten käyttäytymisen ja asenteiden muuttumista.
- EU:n lainsäädäntöelinten olisi energiaunionin kehittämisen ja ilmastomuutoksen torjuntaan tähtäävien EU:n toimien rinnalla ja niiden tukemiseksi osoitettava selkeää poliittista johtajuutta ja ryhdyttävä käymään kattavaa vuoropuhelua asianomaisten sidosryhmien kanssa ja ilmaistava sitoutuvansa energia-alan siirtymään liittyviin (esimerkiksi ilmastoa, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja turvallisuutta koskeviin) kysymyksiin.
- ETSK kannustaa vuoropuheluun työmarkkinaosapuolten kanssa, jotta taataan energiasiirtymä, jossa otetaan huomioon ympäristöä koskeva ulottuvuus ja sosiaaliset huolenaiheet.
- Tämän olisi tapahduttava ensisijaisesti sellaisen riippumattoman ja luotettavan eurooppalaisen energiavuoropuhelun muodossa, jossa kaikki sidosryhmät ovat tasapuolisesti edustettuina ja jossa ne voivat vaihtaa tietoja, esittää näkemyksiään, vaikuttaa politiikan muotoiluun energia-asioissa ja siten osallistua aktiivisesti energiasiirtymään.
- Komitea kehottaa erityisesti neuvostoa ja Euroopan parlamenttia hyväksymään energiaunionipaketin käsittelyn yhteydessä toimenpiteiden joukkoon toimet, joita tämän lausunnon tekstijaksossa 6 esitetään hallintoprosessia tukevan eurooppalaisen energiavuoropuhelun toteuttamiseksi.
- Vuoropuhelua olisi käytävä sellaisen vartavastisen järjestelmän puitteissa, joka mahdollistaa kaikkien sidosryhmien osallistumisen.

2. Johdanto

2.1 Energiaunionin kehittäminen EU:ssa sekä Pariisissa vuoden 2015 lopussa käytävät tärkeät ilmasopimusneuvottelut edellyttävät tehokkaita energiasiirtymään liittyviä hallintomekanismeja. Komission julkaistua vuoteen 2030 ulottuvia ilmasto- ja energiapolitiikan puitteita käsittelevän tiedonantonsa Eurooppa-neuvosto hyväksyi puitteet ja päätti, että kehitetään luotettava ja avoin hallintojärjestelmä, jonka avulla voidaan varmistaa, että EU saavuttaa energiapoliittiset tavoitteensa. Vuoteen 2030 ulottuvissa puitteissa ehdotetaan uutta hallintojärjestelmää, joka perustuu jäsenvaltioiden laatimiin varmaa, kestävää ja kilpailtua energiaa koskeviin kansallisiin suunnitelmiin sekä keskeisiin indikaattoreihin, joilla arvioidaan edistymistä ajan mittaan. Tällaisen järjestelmän pitäisi mahdollistaa vuodeksi 2030 asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja edistää yhtenäisyyttä EU:n tasolla mutta tarjota samalla joustovaraa jäsenvaltiotasolla. Vankka hallintoprosessi toimisi myös rohkaisevana mallina ja esimerkkinä maailmanlaajuisten ilmastoneuvottelujen yhteydessä.

2.2 Tehokkaan hallinnon tarvetta ei voi liikaa korostaa. Hallinnon heikkouksia voidaan pitää syynä siihen, ettei kolmannen, EU:n laajuisten vahvojen energian sisämarkkinoiden toteuttamiseen tähdänneen energiapaketin määräaikoja ole onnistuttu noudattamaan. Kansalliset intressit ovat olleet etusijalla, elleivät ne ole olleet samansuuntaisia koko EU:n vahvistamista koskevien vaatimusten kanssa. Tilanne on saatava korjattua uuden hallintoprosessin avulla.

2.3 Aluksi olisi määriteltävä kansalliset tavoitteet. Lisäksi ehdotetaan monivaiheista prosessia sekä suunnitelmien kehittämiseksi jäsenvaltioissa että niiden sovittamiseksi yhteen niin, että saadaan aikaan yhtenäiset sovittuja EU-tavoitteita vastaavat unionitason puitteet. Kaavailtuja vaiheita on kolme:

- 1) Komissio laatii hallintoa ja kansallisia suunnitelmia koskevat suuntaviivat.
- 2) Jäsenvaltiot esittävät kansalliset suunnitelmansa, jotka on laadittu komission kanssa toteutetun monivaiheisen prosessin ja naapurimaiden kuulemisten pohjalta.
- 3) Tämän jälkeen komissio arvioi, ovatko kansalliset suunnitelmat riittäviä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, ja tarvittaessa neuvotellaan mukautuksista niin kauan, että tähän tilanteeseen päästään. Mahdollisuus vahvistaa hallintorakenne säädösteitse on tarkoitus säilyttää siltä varalta, että vapaaehtoisuuteen perustuva lähestymistapa epäonnistuu.

2.4 Euroopan komissiolla on laaja kokemus hallintorakenteiden suunnittelusta ja toteuttamisesta, ja se soveltaa sitä nyt energia- ja ilmastopolitiikan kysymyksiin. Tässä lausunnossa kannatetaan edellä esitettyä lähestymistapaa, mutta sitä on sovellettava tinkimättömästi ja määrätietoisesti. Monivaiheisen prosessin määräaikojen on oltava lyhyitä, ja vuosittaiset raportit on laadittava terävän ja rohkean analyysin pohjalta. Aiheesta "Ilmasto- ja energiapolitiikan puitteet vuosille 2020–2030" antamansa lausunnon⁽¹⁾ mukaisesti ETSK tähdentää jäsenvaltioille esittämäänsä kehotusta suhtautua myönteisesti tehokkaaseen ja vankkaan hallintomenetelmään ja määritellä yhdessä komission ja kansalaisyhteiskunnan kanssa, miten se voidaan kaikilta osin toteuttaa.

2.5 ETSK katsoo, että edellä mainitut puitteet olisi mahdollistettava ja niitä olisi vahvistettava hankkimalla niille sidosryhmien, muun muassa työmarkkinaosapuolten eli työnantajien ja ammattijärjestöjen, laaja tuki ja hyödyntämällä sitä. Tämä olisi tehtävä järjestelmällisen eurooppalaisen energiavuoropuhelun kautta.

3. Hallintoprosessin luonne

3.1 Hallintoprosessin on oltava johdonmukainen ympäröivien sääntelypuitteiden kanssa. Sääntelypuitteet määrittävät tavoitteet ja menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi, ja niiden on luotava pitkäaikaista poliittista varmuutta ja jatkuvuutta erityisesti investointeja, koulutusta ja työpaikkoja ajatellen. Lisäksi niiden olisi tarjottava asiaankuuluvia indikaattoreita. Hallintoprosessin olisi oltava kattava ja käsitettävä kaikki energiaan liittyvä lainsäädäntö, ja sen avulla on pystyttävä ratkaisemaan monimutkaisia asioita, joihin liittyy eriäviä näkemyksiä ja eturistiriitoja. Hallintojärjestelmän olisi tuettava ja täydennettävä päätöksentekoa ja tarjottava samalla joustoa, jotta mahdollisesti nopeisiin muutoksiin voidaan vastata. Sen olisi pohjimmiltaan oltava myös herkkä reagoimaan yhteiskunnallisiin käsityksiin, teknologian kehitykseen, geopoliittisiin tekijöihin ja markkinoiden tilanteeseen.

⁽¹⁾ EUVL C 424, 26.11.2014, s. 39.

3.2 Lisäksi hallintojärjestelmän on mahdollistettava se, että näkemyksiä, mieltymyksiä, käsityksiä ja arvoja voidaan tuoda koko ajan esiin tasapuolisella ja edustavalla tavalla ja että niillä voidaan jatkuvasti vaikuttaa päätöksiin ja politiikan hienosäätöön. Hallinnon on edistettävä sopeutumiskykyä, mutta ei tietenkään tiuhoin muutoksin vaan ennakoimalla aloja, joilla eroavuuksia ilmenee, ja luomalla vankkaa ja osallistavaa dynamiikkaa.

3.3 Nämä ovat tiukkoja vaatimuksia, ja kasvaviin epäilyihin EU:n kyvystä toteuttaa oikeudenmukainen ja tehokas energiasiirtymä on vastattava. Siksi hallintoprosessi sinänsä edellyttää selkeitä, osallistujien hyväksymiä puitteita. ETSK on sitä mieltä, ettei edellä mainittuja tavoitteita pystytä saavuttamaan tavanomaisen hallintoprosessin avulla ilman Euroopan kansalaisyhteiskunnan osallistumista ja tukea. Tämä tunnustetaan myös energiaunionia koskevassa visiossa: ”Ennen kaikkea visiossa on kyse energiaunionista, jonka keskiössä ovat kansalaiset, jotka sitoutuvat energijärjestelmän muutokseen –”⁽²⁾. Luotettavaa ja avointa järjestelmää energia- ja ilmastotavoitteiden ja energiaunionin toteuttamiseksi olisikin kehitettävä rinnakkain sellaisen monitasoisen vuoropuhelulähtöisen prosessin kanssa, jossa keskitytään kaikkien sidosryhmien informointiin ja osallistamiseen. Tämä on ratkaisevan tärkeää, ja energiasiirtymässä on oikeudenmukaisuuden vuoksi otettava huomioon työelämän muutokset sekä vältettävä kielteisiä sosiaalisia vaikutuksia.

3.4 ETSK:n mielestä hallinto ei tarkoita byrokratian lisäämistä vaan sovittujen EU-tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävän tehokkaan periaatepohjaisen ja politiikkakeskeisen lähestymistavan omaksumista. Hallinnon tulisi kattaa kaikki tasot, ja siinä tulisi hyödyntää erityisasiantuntemuksen ja arkitiedon yhdistämistä. EU:n perustana olevia arvoja ovat rauha, demokratia, ihmisarvo, moniarvoisuus, suvaitsevaisuus ja yhteisvastuu. Nämä arvot, jotka on muunnettava selkeiksi eettisiksi periaatteiksi, muodostavat pohjan energiasiirtymän kriittisten näkökohtien arvioinnille ja voivat tarjota yleisen lähtökohdan yhteisymmärrykselle. Haasteena on saattaa nämä periaatteet toteuttamiskelpoiseksi ja tehokkaaksi prosessiksi, jossa otetaan huomioon yhteiskunnan odotukset.

3.5 ETSK katsoo, että taustalla oleville energian tuotantoon ja käyttöön liittyville yhteiskunnallisille arvoille on pantava hallintoprosessissa enemmän painoa. Kansalaisten tunne siitä, että heidän arvokäsityksensä ja näkemyksensä tunnustetaan ja niistä keskustellaan foorumilla, jonka näkökulma on aidosti eurooppalainen, tuo merkittävää lisähyötyä, mahdollistaa entistä johdonmukaisemman politiikan, lisää luottamusta ja samalla pehmentää odottamattomia politiikan muutoksia. Vuoropuhelun avulla voitaisiin määrittää tekijät, joihin kussakin maassa tehdyt päätökset energiasiirtymästä pohjautuvat. Ne juontuvat usein paitsi teknisistä ja taloudellisista näkökohdista myös kyseisen yhteiskunnan esimerkiksi ympäristöön liittyvistä arvokäsityksistä. Näin ollen ja etenkin kun kansalliset, alueelliset, paikalliset ja henkilökohtaiset näkemykset energiasta vaihtelevat, pyrkimys johdonmukaiseen, yhteiseen tai eurooppalaiseen, näkökulmaan voi auttaa pääsemään yli taipumuksesta keskittyä vain henkilökohtaisiin, paikallisiin, lyhyen aikavälin tai kansallisiin intresseihin.

3.6 Monitasoinen vuoropuhelu tarkoittaa erityisesti sitä, että näistä periaatteista tiedotetaan kaikille sidosryhmille ja että luodaan puitteet, joissa niistä voidaan keskustella ja ongelmia voidaan ratkaista mahdollisuuksien mukaan paikallisella, alueellisella, kansallisella ja naapurimaiden tasolla. Kyse ei ole päätöksentekoprosessista, vaikka päätöksentekijöiden onkin kuunneltava esitettyjä kannanottoja ja suhtauduttava niihin avoimesti. Osallistujien pitäisi ymmärtää tämä.

4. Monitasoinen vuoropuhelu hallintojärjestelmän keskeisenä elementtinä

4.1 EU:n ja jäsenvaltioiden energiapolitiikat vaikuttavat suoraan ja merkittäväällä tavalla kansalaisten elämään. Niiden sisältö ja perusteet jäävät suurelle yleisölle kuitenkin monesti epäselviksi, ja kansalaisyhteiskunta voi ymmärtää ne väärin. Tämä johtaa yleisesti heikkoon kannatukseen kansalaisten keskuudessa tai väärinkäsityksiin EU:n tulevan kehityksen keskeisistä näkökohdista. Seuraukset ovat haitallisia. On monia tapauksia, joissa kansalaisyhteiskunnalle ei ole tiedotettu jäsenvaltion eikä EU:n energiapolitiikasta eikä sitä ole otettu politiikkaan mukaan, mikä on aiheuttanut yleistä luottamuksen puutetta ja johtanut siihen, ettei politiikalla aina päästä toivottuihin tuloksiin.

⁽²⁾ COM(2015) 80 final.

4.2 Asian hoitaminen on osallistava prosessi, jossa kansalaisten, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, jäsenvaltio- ja paikallistason viranomaisten ja kaikenlaisten energia-alan organisaatioiden on vuoropuheluteitse osallistuttava ehdotetun hallintojärjestelmän tukemiseen. Tässä yhdistyvät alueelliset, kansalliset ja eurooppalaiset näkökulmat, ja tarkoituksena on tuoda toiminnallista lisäarvoa politiikan muotoiluun ja toteuttamiseen: toimet on toteutettava jäsenvaltio- tai aluetasolla, mutta niissä on otettava huomioon laajempi (EU:n) tilanne.

4.3 Tässä vuoropuhelussa keskitytään energiaan oikeudenmukaisen ja kestävästi siirtymän ja ilmastoystävällisen politiikan toteuttamisen kannalta ratkaisevana osatekijänä. Vuoropuhelussa on otettava huomioon vähäosaisten tarpeet ja monia erilaisia energia-asioihin liittyviä sosiaali- ja ympäristönäkökohtia. Eurooppalaisen, myös ilmastokysymyksiä käsittelevän, energiavuoropuhelun tarkoituksena on saada aikaan vapaaehtoisuuteen perustuva lähestymistapa ja yhteisymmärrys – määritelty energiaa koskevan yhteiskuntasopimuksen muodossa –, jota päätöksentekijät voivat käyttää yhteiskunnallisesti merkityksellisenä sisältökehiksenä. Jatkuvalle vuoropuhelulle on aktiivinen rooli myös, kun sidosryhmät ja kansalaiset panevat käytännön toimenpiteitä täytäntöön. Tehokkuussyistä ja hallintoprosessin vaatimusten täyttämiseksi eurooppalaisessa energiavuoropuhelussa olisi lyhyellä aikavälillä keskityttävä sellaisiin politiikka-aloitteisiin, joihin liittyy merkittäviä hyväksyttävyyss- ja sitoutumisongelmia.

4.4 Tällainen prosessi mahdollistaa myös aiempaa johdonmukaisemman politiikan ja vankemman tietämyksen tietyillä aloilla. Esimerkkeinä mainittakoon saarten erityistarpeet ja energiasuhteet EU:n ulkopuolisiin maihin.

5. Tiivis yhteys hallintoprosessiin

5.1 Ilmasto- ja energiapolitiikan puitteita luonnehditaan yleisesti tavoitesuuntautuneiksi. Tämä merkitsee jäsenvaltioiden energiapaletti- ja energiatehokkuusstrategioiden suuntaamista uudelleen siten, että kansallinen suvereniteetti säilyy mutta strategiat täydentävät naapurimaiden strategioita ja noudattelevat sovitun EU-tason tavoitteita. Hahmoteltu hallintorakenne (ks. kohta 2.3) koostuu komission ehdottamista yleisistä suuntaviivoista ja seuraavissa vaiheissa alueellisista keskusteluista, kansallisten ohjelmien esittämisestä, arvioinnista ja tarkastamisesta sekä mukautuksista, joita jatketaan, kunnes on päästy tyydyttävään tulokseen.

5.2 ETSK tukee tätä lähestymistapaa voimakkaasti ja katsoo sen vastaavan kipeään tarpeeseen huolehtia varmemman, kilpailukykyisemmän ja ympäristöystävällisemmän energiahuollon järjestämisestä kaikille Euroopassa. Hallintorakenteen tulisi myös auttaa minimoimaan raportointivelvoitteet ja vähentämään byrokratiaa. Siinä olisi otettava asianmukaisesti huomioon energia-alan toiminnan erittäin merkitykselliset ja yhä enenevät alueelliset ja rajat ylittävät näkökohdat. Jotta lähestymistapa olisi tehokas, tarvitaan kuitenkin yhtenäistä poliittista tahtoa, ja sen luominen edellyttää kaikkien 28 jäsenvaltion kansalaisten näkökantojen saattamista lähemmäksi toisiaan.

5.3 ETSK katsoo, että eurooppalaisella energiavuoropuhelulla on rakentava rooli prosessin kaikissa vaiheissa ja että sillä on oma tehtävänsä myös täytäntöönpanossa ja sidosryhmien tukemisessa sen jälkeen, kun yhteisymmärrykseen on päästy. Eurooppalainen energiavuoropuhelu olisikin käynnistettävä vahvan poliittisen johtajuuden turvin viipymättä hallintoprosessiin yhdistettynä perusuonteisena prosessina, etenkin kun kansallisten suunnitelmien odotetaan olevan sovittuina ja toiminnassa jo ennen vuotta 2020. Komitea on jo aiemmin suositannut energiavuoropuhelun sisällyttämistä energiaunionia käsittelevään komission tiedonantoon ja pitää rohkaisevana sitä, että näin on tehty: "[olisi voitava] aloittaa energiavuoropuhelu sidosryhmien kanssa, jotta saadaan tietoa politiikan laadintaa varten ja voidaan tukea sidosryhmien aktiivista osallistumista energijärjestelmän muutokseen hallintaan" ⁽³⁾. Komitea toteaa kuitenkin, ettei hallinnon osalta ole edelleenkaan yksilöity mitään erityistä toimenpidettä, jolla saataisiin tarvittava hyväksyntä eurooppalaista energiavuoropuhelua tukevien rakenteiden luomiselle, ja kehottaa neuvostoa ja Euroopan parlamenttia korjaamaan asian hyväksymällä tämän lausunnon tekstijaksossa 6 ehdotetut toimet vuoropuhelun toteuttamiseksi.

5.4 Hallintoprosessissa on kyse politiikan ja täytäntöönpanon yhtymäkohdasta. Energia-alalla sen avulla on helpotettava ratkaisujen löytämistä moninaisten, käytännössä välttämättömien kompromissien ja myönnytysten pohjalta. Komitea pitää ehdotettua eurooppalaista energiavuoropuhelua olennaisena prosessia sujuvoittavana tekijänä. Energiasiirtymä aiheuttaa liikettä, muutoksia ja väistämättä jonkin verran kitkaa. Eurooppalainen energiavuoropuhelu voi vähentää kitkaa niin kaikkien eri tasojen sidosryhmien kuin jäsenvaltioidenkin välillä.

⁽³⁾ COM(2015) 80 final, s. 18.

5.5 Eurooppalainen energiavuoropuhelu on prosessi, jolla tuetaan energiaunionin tavoitteiden toteuttamista antamalla kaikille sidosryhmille mahdollisuus vaihtaa tietoja, ilmaista kantansa ja vaikuttaa politiikan muotoiluun energia-asioissa. Eurooppalainen energiavuoropuhelu edistää tarvittavien kompromissien ymmärtämistä, sitoutumista esitettyyn visioon, osallistumista kysymysten ratkaisemiseen ja ratkaisujen hyväksymistä sekä loppujen lopuksi energiaunionin taustalla olevia poliittisia toimia tukevaa käyttäytymisen muutosta. Laajan eurooppalaisen energiavuoropuhelun ansiosta jäsenvaltioiden energiaprioriteetit voidaan tuoda paremmin esiin ja huomioida EU:n tasolla. Lisäksi tällaisesta vuoropuhelusta on hyötyä päätöksentekijöille.

Eurooppalaisella energiavuoropuhelulla saavutetaan seuraavaa:

- Poliitiikan muotoilusta ja energiaunionin toteuttamisesta saadaan parempi käsitys, mikä edistää tämän komission keskeisen painopisteen näkyvyyttä, hyväksyntää ja onnistumista.
- Kansalaisilla on valveutunut näkemys asiasta, mikä lisää poliittista varmuutta, ja lisäksi saadaan osoitus avoimesta, kohdennetusta ja tuloshakuisesta prosessista. Tällainen valveutunut näkemys syntyy, kun eurooppalaisen energiavuoropuhelun puitteissa käytävä EU:n laajuinen vuorovaikutteinen keskustelu ja arkitieto yhdistyvät käytännössä.
- Energian käyttäjät ymmärtävät paremmin oman roolinsa ja käytettävissään olevat keinot parantaa energiatalouttaan. Tämä lisää kuluttajien osallisuutta, mikä luo perustan uudelle ja myönteiselle suhteelle energiatoimittajien kanssa.
- Saadaan aikaan neutraali keskustelufoorumi, joka edistää luottamusta ja legitimiyyttä luomalla keskustelulle puitteet ja helpottamalla sitä tarjoamatta ennalta määrättyjä päätelmiä.

6. Mahdollinen toteutustapa

6.1 Virallisen hallintoprosessin tavoin myös eurooppalainen energiavuoropuhelu on (yleiseurooppalaisesta luonteestaan huolimatta) käynnistettävä kussakin jäsenvaltiossa siten, että siinä otetaan huomioon olemassa olevat kansalliset energia-alan vuoropuhelualoitteet mutta asetetaan päämääräksi ilmasto- ja energiapuitteiden mukaiset tavoitteet. Jo käynnissä olevien kansallisten energiavuoropuhelujen nivominen eurooppalaiseen energiavuoropuheluun toisi molemminpuolista hyötyä ja tarjoaisi järjestelmällisen mutta joustavamman mekanismin, josta on komissiolle apua kansallisten suunnitelmien eri elementtien tarkastamisessa ja joka mahdollistaa keskittymisen kuluttajille suunnattuun tiedotukseen, energiantoimittajien avustamiseen osallistumisessa ja luottamuksen rakentamisessa sekä eri ryhmien monien energian toimitusvarmuutta, kohtuuhintaisuutta ja kestävyyttä koskevien huolenaiheiden esille tuomiseen. Lyhyesti sanottuna asiassa olisi syytä edetä seuraavasti:

- Eurooppalainen energiavuoropuhelu edellyttää huomattavia rahoitusvaroja ja resursseja. Näin ollen otetaan käyttöön mekanismi riippumattoman ja puolueettoman rahoitusreservin luomiseksi siten, että varat kootaan pääasiassa koko energiantuotanto- ja -toimitusketjun sidosryhmiltä. Reserviä täydennetään EU:n ja jäsenvaltioiden asianmukaisin tukitoimin. Eurooppalainen energiavuoropuhelu on kaiken kaikkiaan erittäin kustannustehokas tapa saada kaikentyyppiset kuluttajat mukaan energia-alan muutokseen sekä kiinnittää huomiota tuottajakuluttajien panokseen ja edistää sitä.
- Komission olisi annettava selkeät ohjeet kansallisten suunnitelmien rakenteesta, päivitysten ja tarkistusten mahdollisuudesta, raportointivelvoitteista ja kansallisten suunnitelmien täytäntöönpanokelpoisuudesta. Samanaikaisesti laaditaan eurooppalaisen energiavuoropuhelun puitteissa komissiota ja kaikkia keskeisiä sidosryhmiä kuunnellen suuntaviivat kansallisen energiavuoropuhelun käynnistämiseksi.
- Perustetaan täysin riippumaton eurooppalaisen energiavuoropuhelun koordinoititaho edistämään toimia ja täytäntöönpanoa kaikissa jäsenvaltioissa. Sen olisi muun muassa avustettava komissiota kansallisten suunnitelmien sisällön ja tavoitteiden tarvittavassa tarkastamisessa ja edistettävä suunnitelmien täytäntöönpanoa. Näin korostetaan panosta, jonka sidosryhmät voivat antaa politiikan muotoiluun.

- Kussakin jäsenvaltiossa toteutetaan kansallinen 12 kuukauden mittainen sidosryhmien sitoutumis- ja tukiprosessi, ja sen tuloksena laaditaan osallistumis- ja vuoropuheluohjelma, jossa ensisijaisena aiheena on keskustelu kansallisen suunnitelman painopisteistä. Prosessin yhteydessä olisi myös pohdittava kansallisten suunnitelmien ennakoitavuuden ja vakauden varmistamista.
- Kansallisesta suunnitelmasta keskustellaan, ja naapurimaiden energiavuoropuheluun osallistuvien ryhmien kanssa käydään alueellisia keskusteluja. Jäsenvaltioiden kansallisissa suunnitelmissa olisi tehtävä selkoa naapurijäsenvaltioiden kuulemisesta mm. eurooppalaisen energiavuoropuhelun puitteissa sekä aloista, joilla on päädytty tekemään alueellista yhteistyötä.
- Tämän jälkeen käydään EU-tason keskusteluja kaikkien energiavuoropuheluun osallistuvien ryhmien kesken. Keskusteluja ohjaa riippumaton koordinoititaho, ja niillä olisi oltava neuvoa-antava tehtävä EU:n toimielimiin nähden. Lisäksi keskustelujen avulla olisi parannettava EU:n ja jäsenvaltioiden politiikkojen kustannustehokkuutta.
- Jotta politiikan kehitystä voidaan tukea laajemman osallistumisen ja panostuksen kautta, hyödynnetään täysimittaisesti esimerkiksi viestintäverkkojen, sisältöjen ja teknologian pääosaston kehittämiä verkkopohjaisia välineitä.

6.2 Eurooppalaista energiavuoropuhelua on hahmoteltu yksityiskohtaisemmin ETSK:n antamassa lausunnossa ”Kansalaisten energiapoliittisen osallistumisen ja panoksen tarpeen ja menettelytapojen tarkastelu”⁽⁴⁾. Eurooppalaisen energiavuoropuhelun on tarkoitus olla jatkuvaa vuoropuhelua, tarkemmin sanottuna sen on määrä olla riippumaton ja kaikki sidosryhmät kattava parhaisiin osallistamiskäytänteisiin tukeutuva prosessi, jolle on uskottu oma pysyvä roolinsa myös energiasiirtymän täytäntöönpanossa. ETSK on sitoutunut aloitteeseen täysin ja aikoo ottaa siinä johtavan roolin ja tukea sitä aktiivisesti yhdessä muiden kanssa.

7. Loppuhuomiot

7.1 ETSK on tyytyväinen komission toteamukseen⁽⁵⁾, että hallintorakennetta kehitettäessä on otettava huomioon Euroopan parlamentin, jäsenvaltioiden ja sidosryhmien näkemykset. Kansalaisyhteiskunnan ääneen ilmaisema tuki ja suostumus tasoittaa tietä haastavien tavoitteiden saavuttamiselle. Koska eurooppalaiseen energiavuoropuheluun tukeutuva hallintoprosessi kytkeytyy ihmisten elämään ja heitä askarruttaviin kysymyksiin, se auttaa saattamaan energiaunionin vastaamaan kansalaisten odotuksia. Sen avulla voidaan varmistaa, että energiahaasteet ja kompromissit ymmärretään, sekä edistää hyväksyttävyyttä ja luottamusta, etenkin osoittamalla valmiutta kuunnella sidosryhmiä ja ottaa ne toimintaan mukaan.

7.2 Lisäksi pitkän aikavälin poliittiset kustannukset vähenevät huomattavasti, koska käytössä on prosessi, jonka ansiosta kaikki sidosryhmät ovat mukana suunnittelemassa enemmistön toivomaa, kaukonäköistä ja käytännöllistä energia-alan siirtymää. Tämä on kysymys, joka koskee kaikkia ja voi saada ihmiset tarkistamaan käsitystään EU:sta ja sen prosesseista myönteisempään suuntaan sekä tiedostamaan EU:n lisäarvon ja avoimen hallintotavan.

Bryssel 23. huhtikuuta 2015

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Henri MALOSSE*

⁽⁴⁾ EUVL C 161, 6.6.2013, s. 1.

⁽⁵⁾ Komission tiedonanto ”Ilmasto- ja energiapoliittikan puitteet vuosille 2020–2030”, COM(2014) 15 final.